

*Szalai Anikó tudományos segédmunkatárs,
Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék*

Gondolatok a polgári és politikai jogokról az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata megszületésének 60. évfordulója alkalmából¹

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatáról az elmúlt 60 évben az egyértelműen kiderült, hogy az államok nem kívánság-listának írták. Ez az eredetileg kötelező erővel nem bíró, közgyűlési határozat formájában elfogadott nyilatkozat mára a nemzetközi szokásjog része, és az egyetemes emberi jogi védelem alfája. Több mint 360 nyelvre fordították le, ezzel a világ legtöbb nyelvre lefordított dokumentuma.²

Az Egyetemes Nyilatkozat megszületése kompromisszumok sorozatának volt az eredménye, összesen 1400 alkalommal szavaztak az egyes rendelkezéseiről az akkori ENSZ tagállamok. A nyugati hatalmaknak nem tetszett a gazdasági, szociális és kulturális jogok bevétele, ezzel szemben a kommunista-szocialista országok szerint azok nagyon kis mértékben vannak jelen, és a polgári és politikai jogok megint csak az egyén szerepét erősítik, miközben minden állam az emberek közösségén alapul.³ Ennek is volt köszönhető, hogy közvetlenül utána elkezdtek kidolgozni a két Egyezségokmányt (egyiket a polgári és politikai jogokról, másikat a gazdasági és szociális jogokról), azonban a végső formájuk

¹ A cikk alapját a Magyar ENSZ Társaság 2008. december 10. napján, az emberi jogok világnapja alkalmából tartott panelbeszélgetése képezte, ahol a szerző „Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya” címmel előadást tartott.

² Lásd: Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, hiteles magyar fordítás: www.unhchr.ch/udhr/lang/hng.htm ; Az ENSZ emberi jogvédelméről részletesen lásd: www.un.org/rights/ ; Office of the High Commissioner for Human Rights, www.ohchr.org

³ Universal Declaration of Human Rights, Record of the 183rd Plenary Meeting, Continuation of the discussion on the draft universal declaration of human rights: report of the Third Committee (A/777), 10 December 1948 UN. Doc. No. pp. 912-935.

megalkotásáig, 1966-ig, majdnem 20 év telt el.⁴ Az emberi jogok ezen két nagy csoportja mára elismerten kiegészítik egymást, valójában egyik sem létezhet a másik nélkül.

Másik fejleménye ennek a hat évtizednek, hogy a pusztán egyénre, egyéni jogokra helyezett hangsúly eltolódott, minden állam számára elfogadottá vált, hogy bizonyos emberi jogok igazi értelmet csak a közösség egészére vonatkoztatva nyernek. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányába már belekerült az Egyetemes Nyilatkozatból még hiányzó népeket, nemzeteket megillető önrendelkezési jog.⁵ Érdekes fejleményként a polgári és politikai jogok köréből körülbelül 20 éve kezd körvonalazódni egy újabb jog: a békéhez való jog.⁶

A béke az előfeltétele az emberi jogok hatékony és teljes érvényesítésének, ez is a közösségek egészére nézve nyerne igazi értelmet. Azonban mindenképp érdemes lenne azon elgondolkodni, hogy szükséges-e újabb és újabb, igazából valószínűleg soha nem kikényszeríthető jogok megalkotását szorgalmazni addig, amíg a több évtizede létező és ismert tartalmú jogok sem érvényesülnek maradéktalanul.

A közösségek jogaival kapcsolatosan egy máig nem általánosan elfogadott kérdéskör a kisebbségi jogok. Ez a téma nagyon megosztja az államokat, olyan ellentéteket figyelhetünk meg, mint például az, hogy Magyarországra már 1921-ben, a trianoni békeszerződésben rákényszerítették a kisebbségi jogok biztosítását, ezzel szemben annak az egyik aláíró állama, Franciaország azt is tagadja, hogy léteznének kisebbségek.⁷

---

⁴ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya, 1966, hatályba lépés: 1976, Magyarországon kihirdette: 1976. évi 8. tvr.; Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 1966, hatályba lépés: 1976, Magyarországon kihirdette: 1976. évi 9. tvr.; „A[z ENSZ] Közgyűlés ugyanazon a napon, amikor elfogadta az Egyetemes Nyilatkozatot, felkérte az Emberi Jogok Bizottságát, hogy sürgősen készítse el az emberi jogok egyezségokmányának és a megvalósítási intézkedéseknek a tervezetét. ... 1950-ben a Közgyűlés kijelentette, hogy a polgári és politikai szabadságok és a gazdasági, szociális és kulturális jogok élvezete egymással összekapcsolódik és összefügg. ... 1952-ben, a hatodik ülészakán tartott hosszú vita után a Közgyűlés felkérte a Bizottságot, hogy fogalmazzon meg két Emberi Jogi Egyezségokmányt, ... az egyik a polgári és politikai jogokat, a másik a gazdasági, szociális és kulturális jogokat tartalmazza.” Az emberi jogok nemzetközi törvénye, szerk.: Gömbös Ervin, Magyar ENSZ Társaság, 2008.

⁵ Mindkét Egyezségokmányban az első cikk tartalmazza.

⁶ Declaration of the Right of Peoples to Peace, ENSZ Közgyűlés 39/11 sz. határozata, UN Doc. No. A/RES/39/11, 12 November 1984; United Nations Millennium Declaration, ENSZ Közgyűlés 55/2 sz. határozata, UN Doc. No. A/RES/55/2, 8 September 2000; Promotion of the right of peoples to peace, Human Rights Council Resolution 8/9, 18 June 2008.

⁷ 1921. évi XXXIII. törvénycikk az Északamerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákiával 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről, 54-60. cikk (VI. Cím) A kisebbségek védelme

Szerencsére Európában az emberi jogok, különösen a politikai és polgári jogok magas színvonalon biztosítva vannak, de továbbra is kihívás az államoknak a kisebbségek egyéni és kollektív jogainak, a diszkrimináció tilalmának és a többi emberi jognak a szintézisét, harmóniáját megteremteni.

A nemzetközi jog egységességének és koherens rendszerének szempontjából is jelentős fejlődés az emberi jogok és a humanitárius jog összefonódása. Mára elfogadottá vált, hogy a fegyveres konfliktusok esetén is alkalmazandóak mind az emberi jogok, mind a humanitárius jog, így a szabályozásban megszűntek a hézagok. A hadijog, humanitárius jog és emberi jogok összefonódásának első, és máig legjelentősebb jele volt a népirtásról szóló egyezmény, amelyet egy nappal az Egyetemes Nyilatkozat előtt, 1948. december 9-én fogadtak el.⁸

Az emberi jogok kikényszeríthetősége is sokat változott, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának Első Fakultatív Jegyzőkönyve⁹ megteremtette az egyéni panasz lehetőségét. Jelenleg az összes állam több mint fele, tehát 110 állam állampolgárának van lehetősége egyéni panaszt tenni az Emberi Jogi Bizottságnál.¹⁰ Ezt az egyéni panaszlehetőséget beépítették a későbbiekben létrejött emberi jogi egyezményekbe is, így például a kínzás tilalmáról¹¹ és a nőekkel szembeni diszkrimináció tilalmáról szóló egyezménybe¹² is. Mindemellett aggályosnak tartom azt, hogy vannak államok, amelyek nyíltan ellenzik ezt a lehetőséget, így például a magát az „emberi jogok élharcosának” tekintő Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, az arab államok többsége, Brazília, India, Izrael, Kína és Svájc is.

---

⁸ Magyarországon kihirdette: 1955. évi 16. törvényerejű rendelet a népirtás büntetvényének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

⁹ Magyarországon kihirdette: 1988. évi 24. törvényerejű rendelet a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányához kapcsolódó, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése által New York-ban 1966. december 16-án elfogadott Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

¹⁰ Az Első Fakultatív Jegyzőkönyv keretében évente összesen kb. 90 panasz érkezik az Emberi Jogi Bizottsághoz, míg ezzel szemben az ENSZ Emberi Jogi Főbiztosa Hivatalának „forró drótjára” évente kb. 200 000 bejelentést tesznek. Forrás: A United Nations Priority: Human Rights in Action, www.un.org/rights/HRToday/action.htm

¹¹ Magyarországon kihirdette: 1988. évi 3. törvényerejű rendelet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmódok elleni nemzetközi egyezmény kihirdetéséről

¹² Magyarországon az egyezményt kihirdette: 1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőekkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről. Az egyéni panaszt lehetővé tevő jegyzőkönyvet kihirdette: 2001. évi LX. törvény a nőekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló, 1979. december 18-án, New Yorkban elfogadott Egyezmény Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről.

Az emberi jogok univerzális védelmének és kikényszeríthetőségének másik akadálya, hogy az államok előszeretettel alkalmaznak fenntartásokat. A hatékonyabb védelem szempontjából érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy az emberi jogi egyezményekhez, illetve az alapvető rendelkezéseikhez ne lehessen fenntartást fűzni. Az államok fenntartásai némely esetben alapjaiban összeegyeztethetetlennek tűnnek a szerződés céljaival. Így például az USA az Egyezségokmány 1992-es ratifikációja során fenntartotta a jogot, hogy kiskorúakat is halálra ítélhessen.¹³ Érthető az Egyezségokmány keretében működő Emberi Jogi Bizottság döntése, amely szerint ez a fenntartás ellentétes a szerződés céljával és tárgyával. Ennek ellenére a mai napig az USA az egyik listavezető a fiatalok halálraítéltek számában.

Ezek a fenntartások általában tükrözik az adott állam történelmi hagyományait, vallási, erkölcsi értékrendjét, amely alapján a mai napig nem állítható, hogy a polgári és politikai jogok a világ minden pontján ugyanolyan tartalommal bírnának.

A polgári és politikai jogok az emberi méltóságból fakadó jogok, amelyet a világ összes különböző vallási, jogi, társadalmi hagyományokkal bíró népei elismernek, ezzel együtt azonban az is igaz, hogy a jogok mélyebb tartalma még mindig relatív. Olyan alapvető kérdésekben is eltérés látható, hogy az embertelen, megalázó bánásmód melyik kultúrkörben mit jelent.

Európában egy pofon is idetartozik, míg az arab államok egy részében a házasságtörés miatt elítélt nő megkövezése sem számít annak. Ez a relativitás nyilvánul meg a bizonyos jogokhoz fűzött fenntartások jelentős részében, így például az arab államok általános fenntartása, hogy az emberi jogokat csak az iszlám jog, a saría rendelkezéseivel összhangban hajlandóak értelmezni. Ez a nyugati gondolkodásmódban néhol összeegyeztethetetlen ellentéteket szül, például a nőkkel szembeni diszkrimináció vagy a házassággal kapcsolatos azonos jogok élvezetében. Egyiptomban egy férfinak több felesége is lehet, míg egy nőnek

---

¹³ United States of America Reservation No. 2, forrás: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/ratification/docs/DeclarationsReservationsICCPR.pdf> (letöltés ideje: 2008. dec. 30.) A fenntartással szemben tiltakozott többek között Franciaország, Spanyolország, Németország, Olaszország, Hollandia, Portugália, Svédország, Norvégia és Finnország (lásd: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/ratification/docs/ObjectionsICCPR.pdf>). Az Amerikai Egyesült Államok 1977-ben írta alá a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, míg a ratifikációra csak 1992. június 8-án került sor. Az Egyesült Államok 1977-ben aláírta a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát is, amelyet azonban azóta sem ratifikált, a fakultatív jegyzőkönyveket pedig alá sem írta. Az Egyesült Államok történetében nem ritka eset a hosszúra nyúló ratifikáció, például a Népirtásról szóló egyezményt 1948-ban írta alá, azonban csak 40 évvel később, 1988-ban ratifikálta azt, a faji megkülönböztetés tilalmáról szóló 1966. évi egyezményt 1966-ban írta alá, majd 1994-ben ratifikálta, a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés tilalmáról szóló 1979. évi egyezményt 1980-ban írta alá, de azóta sem ratifikálta.

sem lehet több férje, vagy például Szaúd-Arábiában a nők semmilyen életkorban sem rendelkeznek teljes cselekvőképességgel.

Ennek a relativitásnak az enyhítésére, illetve a hatékonyabb jogvédelem érdekében a 20. század második felében tematikus egyezmények sora született meg, amelyek az emberi jogok valamely szeletét részletesebben, alaposabban szabályozza és kikényszeríthetővé tette. Pl.: a két Egyezségokmány, a faji, valamint a nőkkel szembeni diszkrimináció elleni, a kínzás tilalmáról, az apartheidről, a gyermekek jogairól.¹⁴ Ezekhez társultak még a regionális jogvédelmi rendszerek, különösen eredményesen Európában és Dél-, illetve Közép-Amerikában.¹⁵ Több mint 60 ilyen egyezmény van hatályban ma.

Az emberi jogok, és különösen a polgári és politikai jogok világméretű elfogadottságát és elterjedését jelentős mértékben befolyásolta a technika fejlődése. Az új kommunikációs és média lehetőségek, először a televízió, majd az internet felbecsülhetetlen mértékben járult hozzá az emberek védelméhez. A civil szervezetek kitartó munkája párosulva az információs forradalom vívmányaival és a globalizációval a legnagyobb kényszerítő erő. Már nem maradhatnak titokban a súlyos, kiterjedt jogsértések, a zsarnok kormányok tettei, és a nemzetközi közösség nyomásgyakorlása is megnőtt.¹⁶

Azonban a nem ennyire direkt jogsértésekkel szemben sokkal nehezebb a fellépés, a világ országainak majdnem felében az infrastruktúra komoly hiánya, a szegénység és gazdasági fejletlenség következtében az államhatalom nem képes betartatni a jogokat. Etiópiában 1957 óta tilos a kiskorú lányok anyagi ellenszolgáltatásért történő kiházásítása, a szülőknek 3-tól 7 évig terjedő szabadságvesztés jár érte, mégis a lányok több mint fele 15 éves kor előtt köt házasságot, és egyes kutatások szerint a jelenlegi árfolyamuk 20 EUR körül

---

¹⁴ Lásd korábbi lábjegyzetek.

¹⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye, Róma, 1950. nov. 4., Magyarországon kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről; Az amerikai emberi jogi védelem az Amerikai Államok Szervezetének keretében, az Emberi Jogok Amerikai Nyilatkozatán (1948) és az Emberi Jogok Amerika-közi Egyezményén (1969) alapul.

¹⁶ Az ENSZ Közgyűlés 1999-ben, határozatban hívta fel a figyelmet arra, hogy a magánszemélyeknek, csoportoknak, civil szervezeteknek és a társadalom különböző szerveinek joga és kötelessége is az emberi jogok védelme és elősegítése. Lásd: Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms, UN Doc. No. A/RES/53/144, 8 March 1999.

van. Ráadásul a lányok $\frac{3}{4}$ -e iskolába sem jár, illetve anyakönyvezve sem volt soha, így a hatóság látókörébe sem kerül bele.¹⁷

Az emberi jogok védelme területén a 21. század egyik legnagyobb kihívása a terrorizmus elleni küzdelem és az államok emberi jogi kötelezettségeinek összehangolása.¹⁸

A kormányok mindig nagyon leleményesen találtak kifogásokat arra, hogy miért ne teljesítsék a nemzetközi kötelezettségeiket, és sajnos a terrorizmus újabb kiváló lehetőséget jelent erre. Még az egyébként demokratikus államokban is a törvényhozók bevezetnek olyan jogszabályokat, amelyek súlyosan korlátozzák például a magánélethez való jogot, rosszabb esetben akár a kínzás tilalmát vagy a tisztességes eljáráshoz való jogot. Ezek mindegyikének megvalósulására láthattunk mostanában példát az Egyesült Államokban. Gondoljunk csak a Guantanamo-n éveken át mindenféle bírói engedély nélkül őrzött terrorista-gyanús személyekre, akiknek az ügyét katonai bizottságok tárgyalták, amelyek akár halálra is ítélték őket, miközben az információszerzés érdekében a válogatott kínzásoktól sem riadtak vissza.¹⁹

Nincs általánosan elfogadott mértéke annak sem, hogy a saját és idegen állampolgárokról történő adatgyűjtésnek hol van az a szintje, amely már súlyosan beavatkozás a magánélethez való jogba. A személyes adatok, képek, számítógépen és mobiltelefonon őrzött vagy cserélt információk, DNS-minták és ujjlenyomatok megszerzése, őrzése, az adatbázisok hozzáférhetősége és összekapcsolása mind-mind felmérhetetlen veszélyeket rejt magában. Ráadásul ez a probléma minden emberre – a jelen sorokat olvasóra is – vonatkozik, és nem csak a terroristákra.²⁰

---

¹⁷ United Nations Inter-Agency Network on Women and Gender Equality, WomenWatch, http://www.un.org/womenwatch/directory/the_girl_child_3012.htm ; Stop Child Marriage!, International Humanist and Ethical Union, <http://www.iheu.org/node/2563> ; GEO Magazin, 2008. július, 110-127. o.

¹⁸ Bővebben lásd: Protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, Human Rights Council Resolution No. 7/7, 27 March 2008.; Report of the Special Rapporteur on the protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, UN Doc. No. A/63/223, 6 August 2008.; Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, UN Doc. No. A/HRC/8/13, 2 June 2008

¹⁹ Lásd például: Report of the Special Rapporteur on the protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, UN Doc. No. A/63/223, 6 August 2008., 11, 13, 15. o.

²⁰ Pl.: A New York-i Empire State Building kilátójába való feljutáshoz mind a 10 ujjra kiterjedő ujjlenyomatot vesznek minden oda látogatótól. (Már önmagában az ujjlenyomat-vétel elgondolkodtató egy európai ember számára, azonban ennél még fontosabb kérdés, hogy azokat utána mennyi ideig és milyen körülmények között, milyen feltételekkel őrzik.)

A tisztességes eljáráshoz való jog biztosítása sokszor általánosságban is nehézségekbe ütközik, - a terrorizmus és egyéb szükséghelyzetekre való hivatkozás nélkül is - elég ha arra gondolunk, hogy Magyarországot is a legtöbbször ezen jog megsértése miatt ítélte el az Emberi Jogok Európai Bírósága.²¹

Szerencsére a nemzetközi szervezetek, kiváltképp az ENSZ egyes szervei egyre nyíltabban hangoztatják, hogy a sikeres terrorizmus elleni harcnak alapfeltétele az emberi jogok tisztelete, mert a tisztelet hiánya egyenesen aláássa a próbálkozásokat, és csak még több ellenséget szerez. A legtöbb állam egyébként mind az emberi jogokat biztosító, mind a terrorizmus elleni egyezményeknek a részese, így a jóhiszemű jogértelmezés eredményeként is csak arra juthatnak, hogy az emberi jogok betartása mindenkor kötelességük.

Tekintettel arra, hogy az emberi jogvédelem átfogó és hatékony rendszerét már megteremtették az államok, a további legfontosabb feladat már nem a jogalkotás, hanem minden állam meggyőzése arról, hogy saját érdekük ezen egyezmények elfogadása és betartása. Jó volna, ha nem lennének olyan államok, mint például Myanmar, amely szinte egy emberi jogi egyezménynek sem részese. És sajnos számos esetben tiporja sárba az állampolgárai jogait, például mostanában azzal, hogy a tavaly békésen tüntetőket fejenként 65 év börtönbüntetésre ítélte.²²

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának jelenleg 160 részes állama van, amelyek kötelesek az Emberi Jogi Bizottság kérésére jelentéseket készíteni a saját államukban megvalósuló emberi jogvédelemről. Sajnos majdnem 50 állam van több mint 5 éves késedelemben bizonyos jelentéseinek a leadásával. A lista élén 23 év késéssel Gambia szerepel, de „előkelő” helyet foglal el San Marino is a 16 évvel. Az együttműködés hiányának súlyosabb foka, hogy 28 állam még egyetlen jelentést sem készített el.²³

---

²¹ Az Emberi Jogok Európai Bírósága által 2004. jan. 1. óta (tehát az elmúlt 5 évben) Magyarországgal kapcsolatosan meghozott 76 ítéletből 62 esetben marasztalta el a tisztességes eljáráshoz való jog (Emberi Jogok Európai Egyezménye, 6. cikk) megsértése miatt. Pl.: Earl v. Magyarország-ügy, 2004. jan. 20.; Zichy Galéria v. Magyarország-ügy, 2005. ápr. 5.; Kalló v. Magyarország-ügy, 2006. ápr. 11.; Bencze v. Magyarország-ügy, 2006. okt. 31.; Ajzert v. Magyarország-ügy, 2006. nov. 7.

²² Ban voices deep concern at 'severe' prison terms for Myanmar demonstrators, UN News Center, 12 November 2008, Forrás:

<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=28923&Cr=Myanmar&Cr1=&Kw1=myanmar&Kw2=&Kw3=>

²³ Annual Report of the Human Rights Committee, 1 November 2007, UN Doc. No. A/62/40

Kölcsönhatás látható a gazdasági jólét és az emberi jogok védelmének foka között, így a szegénység, a klímaváltozás, a terrorizmus, az analfabétizmus elleni harc eredményeként remélhetjük minden ember jogainak fokozottabb tiszteletét.

A veszélyekkel szembeni küzdelem és az emberi jogok biztosítása során az arany középút kereséséről továbbra sem tehetnek le az államok.